

RESTURILE DE FAUNĂ EXHUMATE ÎN CURSUL SĂPĂTURILOR DIN CAMPANIA 1957 LA ȘANTIERUL TRAIAN

ÎN CURSUL săpăturilor executate în anul 1957 la stațiunea cucuteniană (Cucuteni A—B) Traian (reg. Bacău) de colectivul condus de tov. Hortensia și Vladimir Dumitrescu, au fost găsite, printre altele, un număr de circa 3000 resturi osoase de animale. Am determinat, cu precizie, pentru un studiu preliminar, un număr de 1462 fragmente, restul fiind indeterminabile, unele din ele fiind simple așchii osoase, altele reprezentând porțiuni necaracteristice ale unor oase, sau aparținând unor indivizi foarte tineri.

În general vorbind, resturile de animale studiate aci, sînt constituite din fragmente osoase și nu din oase întregi, cu excepția unuia singur (un metatars de bou). Acest fapt a îngreuiat mult studiul. Caracterul fragmentat al oaselor se explică prin faptul că ele reprezintă, probabil, doar resturi de bucătărie.

Toate fragmentele ce ne-au parvenit aparțin mamiferelor. Nu s-au găsit deloc resturi osoase ale păsărilor sau peștilor.

TABELUL I

Nr. curent	Specia sau grupa	Categoria	nr. de fragmente	%
1	<i>Castor fiber</i> L. (castorul)	sălbatic	39	2,66
2	<i>Canis familiaris</i> L. (ciinele)	domestic	2	0,14
3	<i>Canis lupus</i> L. (lupul)	sălbatic	1	0,07
4	<i>Ursus arctos</i> L. (ursul)	idem	6	0,42
5	<i>Meles meles</i> L. (bursucul)	idem	1	0,07
6	<i>Sus scrofa ferus</i> L. (mistrețul)	idem	115	7,86
7	<i>Sus scrofa domesticus</i> L. (porcul)	domestic	154	10,53
8	<i>Sus scrofa</i> (?) *	?	109	7,46
9	<i>Cervus elaphus</i> L. (cerbul)	sălbatic	571	39,06
10	<i>Capreolus capreolus</i> L. (câprioara)	idem	22	1,50
11	<i>Bos primigenius</i> Boj. (bourul)	idem	12	0,83
12	<i>Bos taurus</i> L. (boul)	domestic	307	20,99
13	<i>Capra</i> sp. (capra)	domestic	9	0,61
14	<i>Ovis aries</i> L. (oaia)	idem	7	0,48
15	<i>Ovicaprinae</i> **	idem	84	5,75
16	<i>Equus caballus</i> (calul) ***	?	23	1,57

* Aci intră acele resturi de porcine care, din pricina caracterului lor prea fragmentar, nu au putut fi atribuite decît speciei *Sus scrofa*, în general, fără precizarea dacă avem a face cu porcul domestic, sau cu mistrețul.

** Aci au fost incluse resturile osoase aparținînd grupului *Ovicaprinae*, fără precizarea speciei, fragmentele respective ne reprezentînd caractere diferențiale între genul *Ovis* și *Capra*.

*** Nu s-a putut preciza dacă indivizii identificați erau sau nu domesticiți.

În tabelul I am dat lista speciilor determinate, numărul de fragmente, cât și valorile procentuale pentru fiecare specie în parte.

Se observă că speciile cu numărul cel mai mare de fragmente aparțin copiatelor (cervidee, bovine, ovicaprine porcine și cabaline). Carnivorele, reprezentate prin patru specii, au o frecvență foarte mică. Rozătoarele reprezentate printr-o singură specie — castorul — au totuși o frecvență mai ridicată decât carnivorele.

Făcînd o regrupare a speciilor de mai sus după apartenența lor la categoria domestice sau sălbatice, obținem următoarea situație:

TABELUL II

Categoria	N ^o de fragmente	%
Animale domestice	563	38,50
Animale sălbatice	767	52,47
Incertă (calul și unele porcine)	132	9,03

După cum se vede, nu am putut preciza dacă calul, ale cărui resturi au fost identificate în stațiunea cucuteniană Traian, era sau nu domesticit. De asemenea, unele resturi de porcine nu au putut fi atribuite cu siguranță mistrețului sau porcului domestic. De aceea, acestea au fost trecute într-o categorie specială, cu poziție incertă din punctul de vedere al domesticirii. Chiar dacă am adăuga procentul corespunzător lor, la categoria animalelor domestice, totuși trebuie să constatăm că resturile animalelor sălbatice rămîn încă predominante.

Credem însă că acest fapt nu poate fi interpretat drept un indiciu că creșterea animalelor domestice ar fi fost slab dezvoltată la triburile cucuteniene, ce au trăit în regiunea Traian. Mai degrabă aceasta ar putea însemna că, dat fiind abundența vînatului în acea regiune subcarpatică, el putea furniza o bună parte din carnea necesară alimentației.

În tabelul următor (tabelul III) dăm repartitia procentuală a speciilor aparținînd categoriei animalelor domestice, precum și aceeași repartitie pentru cele sălbatice.

TABELUL III

a		b	
Animale domestice		Animale sălbatice	
Specia	%	Specia	%
<i>Bos taurus</i>	54,53	<i>Cervus elaphus</i>	74,45
<i>Sus scrofa domesticus</i>	27,36	<i>Sus scrofa ferus</i>	14,99
<i>Ovicaprinae</i>	17,76	<i>Castor fiber</i>	5,10
<i>Canis familiaris</i>	0,35	<i>Capreolus capreolus</i>	2,86
		<i>Bos primigenius</i>	1,56
		<i>Ursus arctos</i>	0,78
		<i>Canis lupus</i>	0,13
		<i>Meles meles</i>	0,13

1. *Animale domestice*. — Se observă că cele mai frecvente erau bovinele (54,53% din animalele domestice, și 20,99% din total). Ele sînt reprezentate prin două varietăți: una mare și alta mică, deoarece am găsit fragmente osoase care au aparținut unor indivizi maturi de talie foarte mare,

alături de alte fragmente, tot de animale mature, prezentînd însă o talie mică și chiar foarte mică. În lipsa coarnelor și a fragmentelor semnificative de craniu, nu putem preciza dacă varietatea mare aparținea tipului *primigenius*, iar cea mică tipului *brachyceros*.

Alături de oase de animale mature, se găsesc numeroase resturi (oase lungi și maxilare cu dinți), provenite de la indivizi tineri (2 - 3 ani), ceea ce ne arată că bovinele erau crescute mai ales ca animale furnizoare de carne.

În al doilea rînd vine porcul domestic (27,36% din toate animalele domestice, și 10,53% din total), furnizor de carne și grăsime prin excelență. Trebuie subliniat faptul că unele fragmente de craniu și oase lungi aparținînd unor indivizi maturi prezintă o puternică gracilizare, fapt care ar putea constitui un indiciu că creșterea porcului (ca și dealtfel a boului) era deja de mult cunoscută.

Nu putem preciza, din lipsa fragmentelor de craniu cu regiunea orbitală, dacă acest porc domestic își are originea în mistrețul european, sau derivă din grupa mistreților asiatici sau mediteraneeni.

Ovicaprinele ocupă al treilea loc (17,76% din toate animalele domestice, și 6,84% din total). Ele sînt reprezentate atît prin capră (gen *Capra*) cît și prin oaie (gen *Ovis*, probabil specia *O. aries*). Unele porțiuni de coarne de capră ne permit să stabilim prezența speciei *C. hircus* neputîndu-se preciza însă apartenența specifică a altor resturi osoase aparținînd acestui gen.

Dacă o parte din resturile osoase de ovicaprine au putut fi atribuite unuia din aceste genuri, pentru altele (mai ales maxilare cu dinți), din lipsa unor caractere diferențiale precise între capră și oaie, nu s-a putut determina și genul.

Pe locul ultim se plasează cîinele (0,35% din animalele domestice și 0,14% din total). Este posibil ca frecvența sa reală să fi fost mai mare decît 0,35%, căci nefiind comestibil, numai o parte a fragmentelor osoase au ajuns din întîmplare în « resturile de bucătărie ». Acest considerent ne-ar putea explica de ce resturile cîinelui nu au fost găsite în săpăturile din 1952 și 1956.

Prezența cîinelui într-un număr mai mare decît cel arătat pe tabelul de frecvență, ar putea reieși și din faptul că unele oase studiate aci, prezintă urmele dinților de carnivor, cu multă probabilitate de cîine.

Nu se poate preciza forma la care aparține cîinele găsit în stațiunea neolitică Traian, dat fiind caracterul prea fragmentar al resturilor sale osoase. Cu cea mai mare probabilitate el reprezenta forma: *Canis familiaris palustris*.

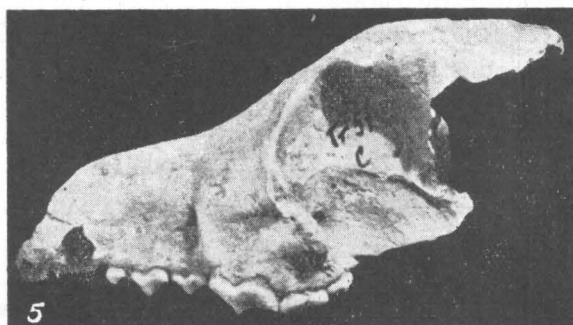
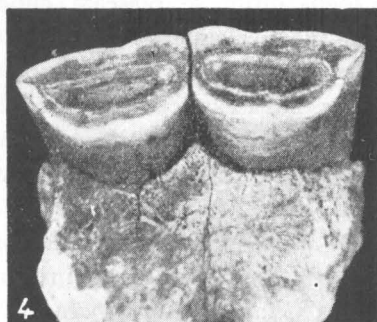
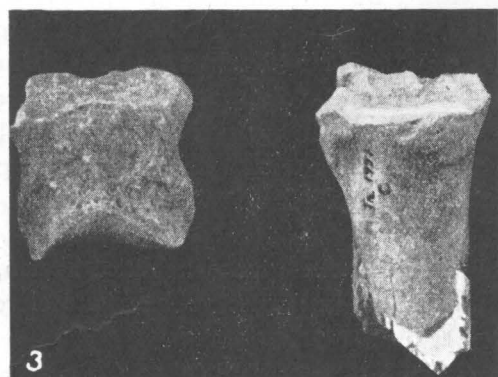
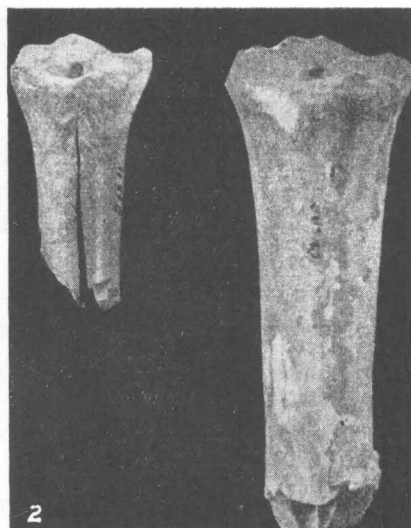
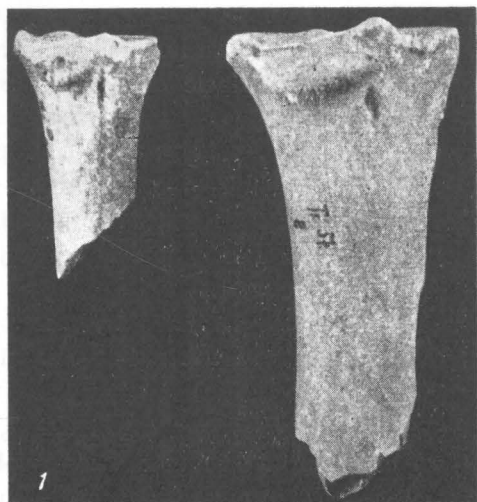
2. *Animale sălbatice.* — În această categorie primul loc îl ocupă cerbul (74,45% din animalele sălbatice și 39,06% din total), care trebuie să fi jucat un rol important în economia neoliticilor de la Traian, furnizînd pe deoparte carnea, iar pe de altă parte nu numai pielea și oasele, ca celelalte animale, dar și coarnele, pentru confecționarea de unelte. Găsim printre oase multe fragmente aparținînd unor indivizi tineri, cît și resturi care arată că talia specifică a cerbului neolitic era în medie, mai mare decît aceea a celui actual.

Urmează, în ordinea frecvenței, mistrețul (14,99% din animalele sălbatice și 7,86% din total). Și la această specie, deosebim fragmente care au aparținut unor indivizi foarte mari.

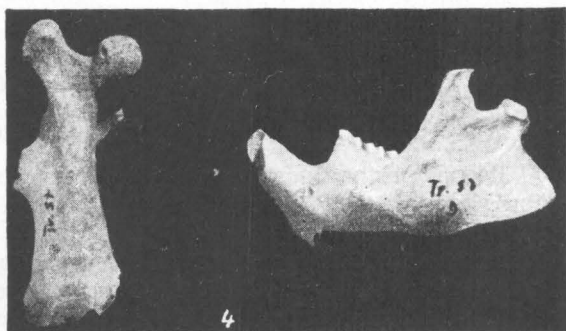
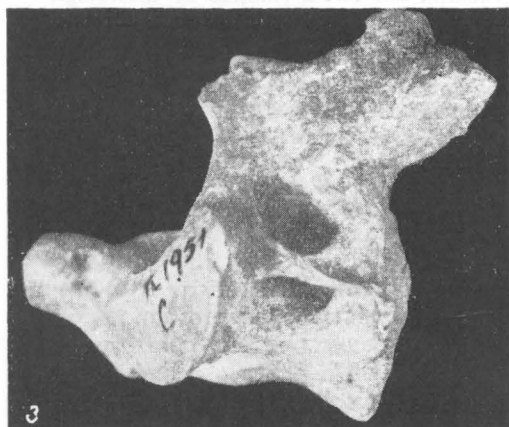
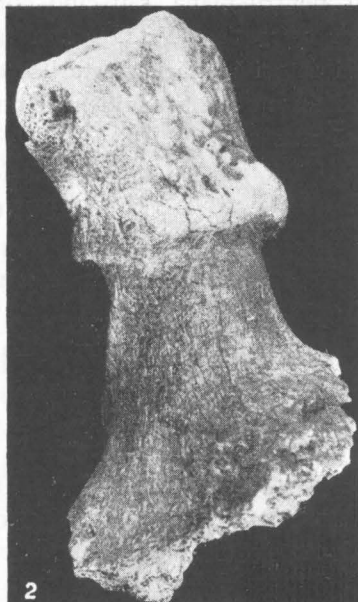
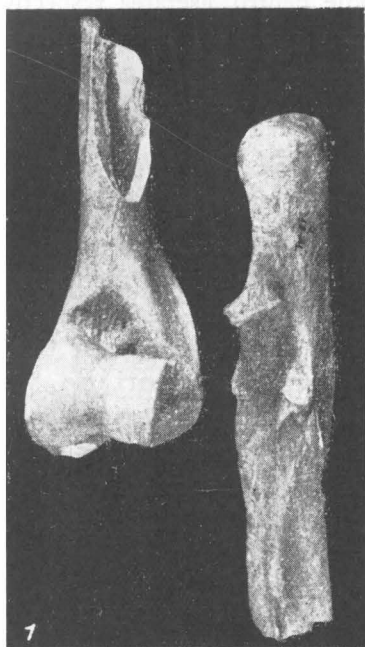
Castorul ocupă locul al treilea (5,10% din animalele sălbatice și 2,66% din total). Multe dintre fragmentele osoase aparțin unor indivizi tineri. Semnalăm de asemenea faptul că nu am găsit deloc fragmente de craniu și vertebre, ci numai maxilare inferioare și oase lungi. Se constată și la această specie că talia specifică a indivizilor din neolitic o întrecea pe aceea a celor actuali.

Este posibil, dat fiind frecvența destul de ridicată a acestui rozător în resturile de bucătărie ale neoliticilor de la Traian, ca el să fi constituit pentru acea populație un animal comestibil. Acest fapt nu-l putem însă preciza, mai ales că nu am observat urme de foc pe nici un os de castor.

În ordinea frecvenței vin apoi căprioara (2,86% din animalele sălbatice și 1,50% din total) și bourul (1,56% din animalele sălbatice și 0,83% din total). Este posibil ca frecvența reală a primei specii să fi fost mai ridicată, întrucît oasele de căprioară erau cu predilecție prelucrate și transformate în unelte și astfel o parte a fragmentelor să nu mai ajungă în gropile de gunoaie.

Pl. I. — 1, două metacarpiene fragmentare de bovine mature aparținând celor două forme: mică și mare (văzute anterior); 2, două metatarsiene fragmentare de bovine mature aparținând celor două forme: mică și mare (văzute anterior); 3, falanga 2 de cal matur, aparținând unei forme mari, alături de un fragment de metatarsian de cal, tot matur, aparținând însă formei mici; 4, doi incisivi superiori definitiv (I₁) de cal tânăr (2—5 ani); 5, craniu de ciine.

Pl. II. — 1, humerus de mistreț (partea inferioară) alături de cubitusul corespunzător; 2, fragment de craniu și porțiune bazală de corn de cerb; 3, axis de urs; 4, femur și mandibulă de castor; 5, fragment de maxilar inferior de bursuc.

Bourul este mult mai rar întâlnit decât cerbul sau mistrețul. Este posibil ca aceasta să se datoreze faptului că vînarea lui era mai grea, impunînd multe riscuri.

Ultimul loc printre speciile sălbatice îl ocupă carnivorele: ursul (0,78% și 0,42% din total), lupul (0,13% și 0,07% din total) și bursucul (0,13% și 0,07% din total), ele fiind vînate doar sporadic, probabil pentru blană, sau cînd constituiau o primejdie pentru așezarea respectivă.

3. *Animale de categorie incertă*. — Am văzut că nu ne putem pronunța asupra domesticirii calului, tocmai datorită sărăciei resturilor osoase (1,57% din total).

Putem însă distinge două tipuri de cal: unul de talie specifică mijlocie sau chiar mare și altul de o talie specifică mai mică.

CONCLUZII

Resturile abundente de *Bos taurus*, *Sus scrofa domesticus* și *Ovicaprinae*, multe din ele aparținînd unor indivizi tineri, precum și faptul că am găsit fragmente de oase de boi și de porci cu un aspect gracilizat și aparținînd unor tipuri de talie mică, ne arată că neoliticii de la Traian erau vechi crescători de vite.

În funcție de condițiile geografice specifice acestei stațiuni preistorice (așezarea ei pe aria pădurilor subcarpatice), vînătoarea mai ocupa încă un loc foarte important în economia populației neolitice de la Traian. Acest fapt ne este dovedit de abundența resturilor osoase provenind de la mamiferele sălbatice (52,47% din total), cît și de speciile care făceau obiectul vînătorii.

OLGA NECRASOV și SERGIU HAIMOVICI

în colaborare cu studenții: FITERMAN PAULA, LUNGU MARIA, MIRON CARMEN, MUREANU MARIA, PĂUN NICOLAE, TUDOSE IORDACHE, URSACHE FELICIA și VANCEA FLORINA din cercul științific de morfologie animală de la Universitatea « Al. I. Cuza » din Iași.

ОСТАТКИ ФАУНЫ В РАСКОПКАХ 1957 ГОДА В ТРАЯНЕ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Во время произведенных в 1957 г. раскопок поселения фазы Кукутени А – В в Траяне, район Нямц, были найдены остатки прилб. 3 000 костей животных. Из них точно было определено 1 462 фрагмента.

Наиболее часто встречаются остатки *Bos taurus*, *Sus scrofa domesticus* и *Ovicaprinae*, многие из них от молодых особей. Факт, что некоторые найденные фрагменты костей быков и свиней относятся к грацилизированному и низкорослому типу доказывает, что жители неолитической стоянки в Траяне издавна занимались скотоводством. Не удалось уточнить, принадлежат ли немногие найденные в стоянке лошадиные кости домашней или дикой лошади.

Вследствие особых географических условий, характерных для этой доисторической стоянки (положение среди прикарпатских лесов), охота занимала еще весьма значительное место в хозяйстве неолитического населения Траяна; 52, 47% всего количества костей принадлежит диким млекопитающим.

В таблице I приведен список установленных видов и процент каждого вида, а в таблице III процентное отношение различных видов домашних и диких животных.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Таблица I. — 1, две метакарпальные кости, взрослых бычачьих принадлежащие 2 формам: крупной и мелкой; 2, две метатарсальные кости, взрослых бычачьих принадлежащие 2 формам: крупной и мелкой; 3, фаланга 2, взрослой лошади, принадлежащей крупной форме, около фрагмента метатарсальной кости мелкой разновидности лошади (также взрослой); 4, два верхних постоянных (I_1) резца молодой лошади (2—5 лет); 5, череп собаки.

Таблица II. — 1, плечевая и локтевая кость дикого кабана; 2, фрагмент черепа и часть рога оленя; 3, аксис медведя; 4, бедренная кость и нижняя челюсть бобра; 5, нижняя челюсть барсука.

RESTES DE FAUNE EXHUMÉS EN 1957 À TRAIAN

RÉSUMÉ

Les fouilles effectuées en 1957, dans la station de Traian, appartenant à la phase de Cucuteni A B, ont permis de recueillir près de 3 000 pièces osseuses d'animaux, dont 1 462 ont été déterminés avec précision pour servir à une étude préliminaire.

Les restes abondants de *Bos taurus*, *Sus scrofa domesticus* et *Ovicaprinae* dont beaucoup appartiennent à de jeunes individus — ainsi que le fait d'avoir trouvé des restes d'ossements de bœufs et de porcs d'aspect gracile et appartenant à des types de petite taille, montrent que les habitants néolithiques de Traian étaient éleveurs de longue date. Il n'a pas été possible de préciser si les rares ossements de cheval découverts dans la station de Traian proviennent d'animaux sauvages ou domestiques.

Par suite des conditions géographiques, propres à cette station préhistorique (située dans la zone des forêts subcarpatiques), la chasse occupait encore une place importante dans l'économie de la population néolithique de Traian : 52,47% du total des ossements appartiennent à des mammifères sauvages.

Le tableau 1 comprend la liste des espèces déterminées ainsi que leur pourcentage, tandis que le tableau III indique le pourcentage des différentes espèces d'animaux domestiques et sauvages.

EXPLICATION DES FIGURES

Planche I. — 1, Deux métacarpiens fragmentaires de bovidés adultes appartenant à deux formes différentes : de grande et de petite taille ; 2, deux métatarsiens fragmentaires de bovidés adultes, appartenant aux deux formes identifiées : de grande et de petite taille ; 3, phalange 2 de cheval adulte appartenant à une forme de grande taille, à côté d'un fragment de métatarsien de la même espèce, appartenant à une forme de petite taille ; 4, deux incisives supérieures définitives (I_1) de cheval (jeune, âgé de 2—5 ans) ; 5, crâne de chien.

Planche II. — 1, Humérus et cubitus fragmentaires de sanglier ; 2, fragment de crâne et région basale d'un bois de cerf ; 3, axis d'ours ; 4, fémur et mandibule de castor ; 5, mandibule fragmentaire de blaireau.